

Ankstyvosios intervencijos programos įgyvendinimo 2021 m. ataskaita

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas

NTAKD

NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

Apie Ankstyvosios intervencijos programą

Nors 2019 m. vykdyto Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo Europos mokyklose tyrimo (ESPAD) duomenimis alkoholio vartojimas tarp 15–16 metų mokinių yra mažiausias per 25 metus, o nuo 2011 metų fiksuojama nežymi narkotikų mažėjimo tendencija, kuri stebima ir kitose Europos šalyse, bet vartojimo mastai vis tiek išlieka dideli. Net 28 proc. tyrime dalyvavusių Lietuvos mokinių per paskutines 30 dienų iki apklausos bent kartą buvo išgėrę 5 standartinius alkoholio vienetus vienu metu, t.y. nesaikingai vartojo alkoholį, kas tokiame jauname amžiuje yra ypatingai pavojinga. O 19 proc. apklaustų Lietuvos mokinių bent 1–2 kartus per savo gyvenimą buvo bandę vartoti narkotikus.

Ankstyvosios intervencijos programa (toliau – Programa) yra viena iš pagalbos priemonių 14 – 21 metų jaunuoliams, eksperimentuojantiems ar nereguliariai vartojantiems alkoholį ir / ar narkotikus. Šios programos tikslas – motyvuoti jaunuolius atsisakyti šių medžiagų vartojimo, kol dar nėra susiformavusi priklausomybė. Programą sudaro trys dalys: pradinis pokalbis, kuris yra skirtas kontakto užmezgimui, 8 val. praktinių užsiėmimų, skirtų aktyviai veiklai, diskusijoms, patirčių pasidalijimui bei refleksijoms, ir baigiamasis pokalbis. Dalyvavimas šioje programoje gali būti savanoriškas bei įpareigojantis (kaip administracinio poveikio ar vaiko minimalios priežiūros priemonė).

2018 m. sausio 18 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-60/V-39 buvo patvirtintas Ankstyvosios intervencijos programos vykdymo tvarkos aprašas, kurio pagrindu nuo 2018 m. Programa pradėta diegti nacionaliniu mastu.

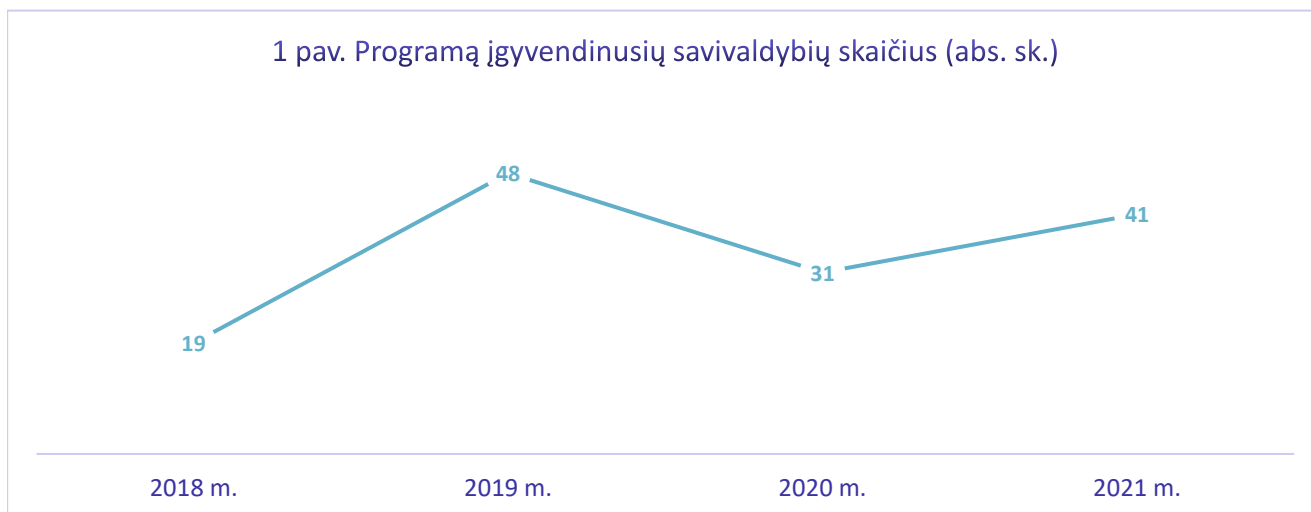
***Programos tikslinė grupė – 14 – 21 metų jaunuoliai,
eksperimentuojantys ar nereguliariai vartojantys
Alkoholį ir / ar narkotikus.***

2021 m. Departamentas atnaujino leidinį „Ankstyvosios intervencijos programos vadovas“, skirtą Programą įgyvendinantiems specialistams. Buvo atnaujinta, papildyta ir teorinė, ir praktinė leidinio dalis.

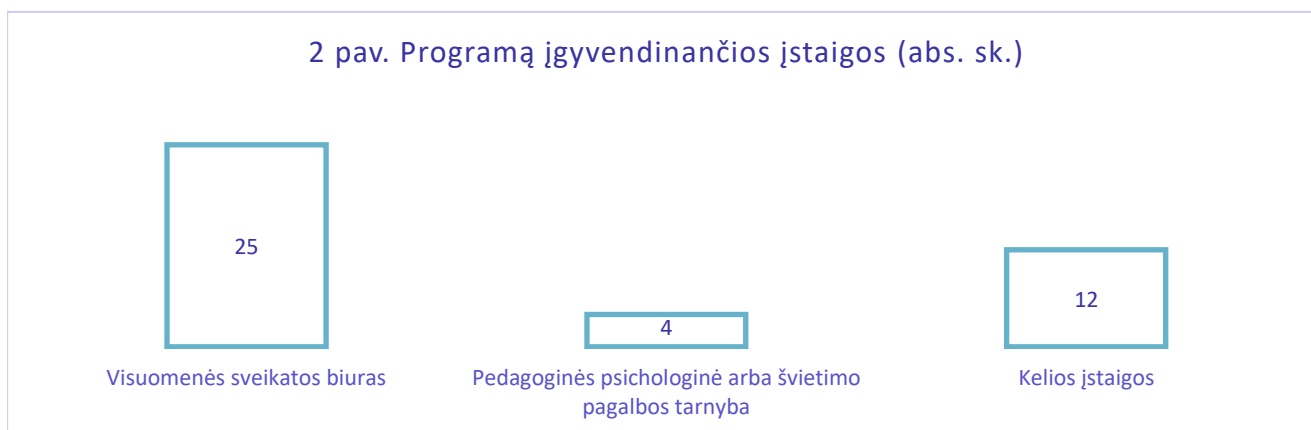

Programos įgyvendinimas savivaldybėse 2021 m.

2021 m. Programa buvo įgyvendinama 41 iš 60 savivaldybių. Pastaraisiais metais programos įgyvendinimą apsunkino įvestos COVID-19 pandemijos suvaldymo priemonės. Nors Programą įgyvendinančių savivaldybių skaičius vis dar yra mažesnis nei iki pandemijos, bet, lyginant su 2020 m., pastebimos teigiamos tendencijos – programą įgyvendino 10 savivaldybių daugiau nei prieš metus (žr. 1 pav.).

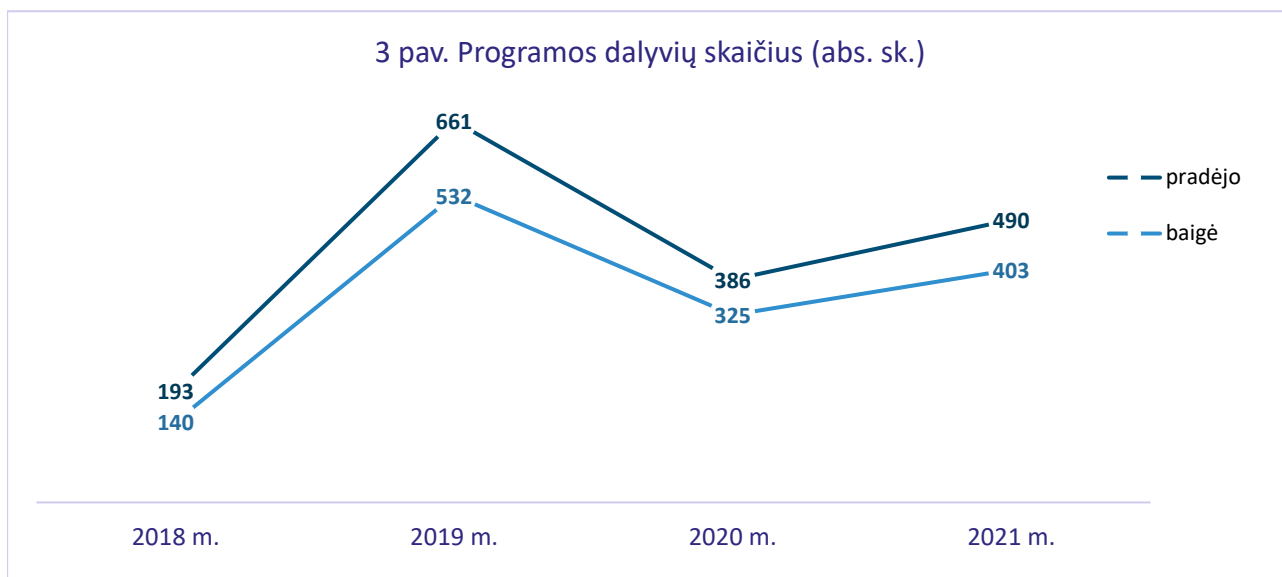
2021 m. Programą dažniausiai įgyvendino savivaldybių visuomenės sveikatos biurai, kur kas rečiau – pedagoginės psichologinės arba švietimo pagalbos tarnybos. 12-oje savivaldybių programą vykdė ir visuomenės sveikatos biurai, ir pedagoginės psichologinės ar švietimo pagalbos tarnybos (žr. 2 pav.).

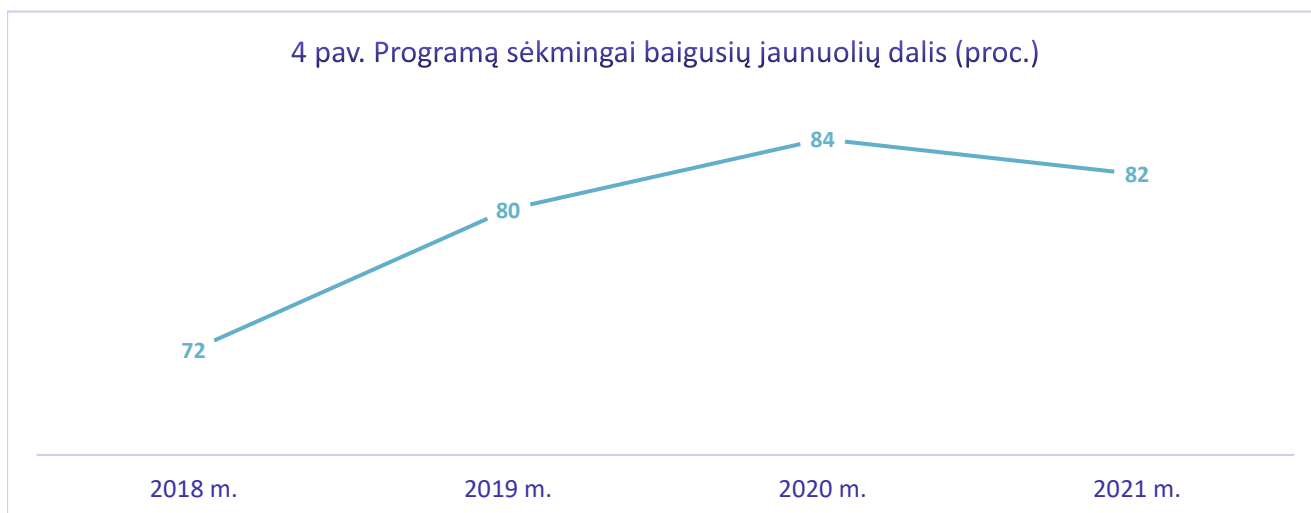
2021 m. Programą įgyvendino 41 iš 60 savivaldybių.

Programos dalyviai

2021 m. Programos užsiėmimus pradėjo lankyti 490 jaunuolių, iš jų 403 (82 proc.) sėkmingai baigė programą ir gavo tai patvirtinantį pažymėjimą (žr. 3 pav.).

Nors Programą įgyvendinusių savivaldybių ir joje dalyvavusių jaunuolių dalis 2019 – 2021 m. ženkliai skyrėsi, bet Programą sėkmingai baigusiu dalyvių dalis išliko panaši – 80 – 84 proc. (žr. 4 pav.).

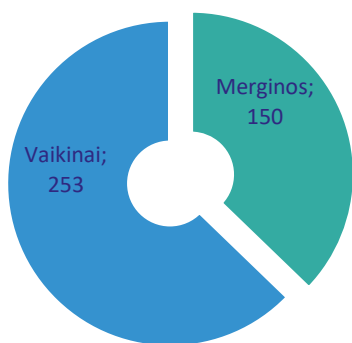

**2021 m. Programoje dalyvavo 490 jaunuolių,
82 proc. jų sėkmingai baigė programą.**

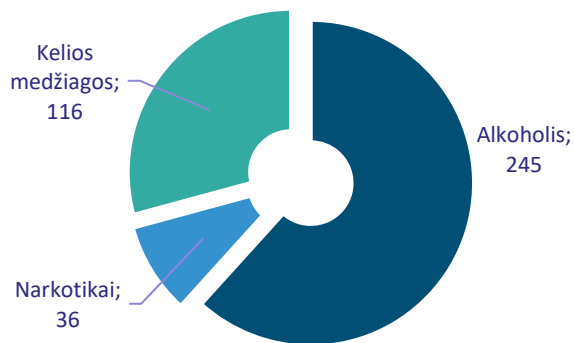
2021 m. Programoje dalyvavo didesnė dalis vaikinių nei merginų. 63 proc. programą baigusiu ir apklausos anketą užpildžiusių Programos dalyvių buvo vaikinai, 37 proc. – merginos (žr. 5 pav.). Dalyvių amžiaus vidurkis buvo 15 m.

Jaunuoliai programoje dažniausiai dalyvavo dėl alkoholio vartojimo (62 proc. atsakiusių į klausimą programą baigusiu dalyvių), 29 proc. – dėl kelių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, o 9 proc. dėl narkotikų vartojimo (žr. 6 pav.).

5 pav. Programos dalyvių pasiskirstymas pagal lytį (N=403, abs. sk.)

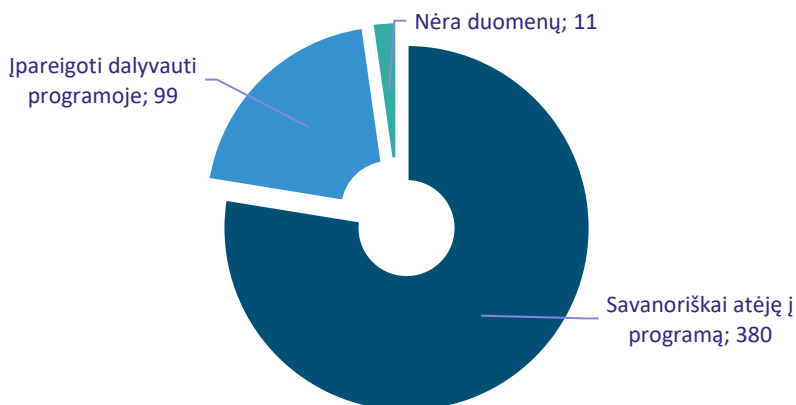

6 pav. Programos dalyvių pasiskirstymas pagal psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą (N=397, abs. sk.)

78 proc. jaunuolių savanoriškai dalyvavo Programoje, o 20 proc. buvo įpareigoti (žr. 7 pav.), dažniausiai – savivaldybės administracijos direktoriaus (14 proc.). Tik labai nedidelė dalis Programos dalyvių buvo įpareigoti teismo (1 proc.) ar pareigūno (3 proc.) pagal Administracinių nusižengimų kodekso nuostatas.

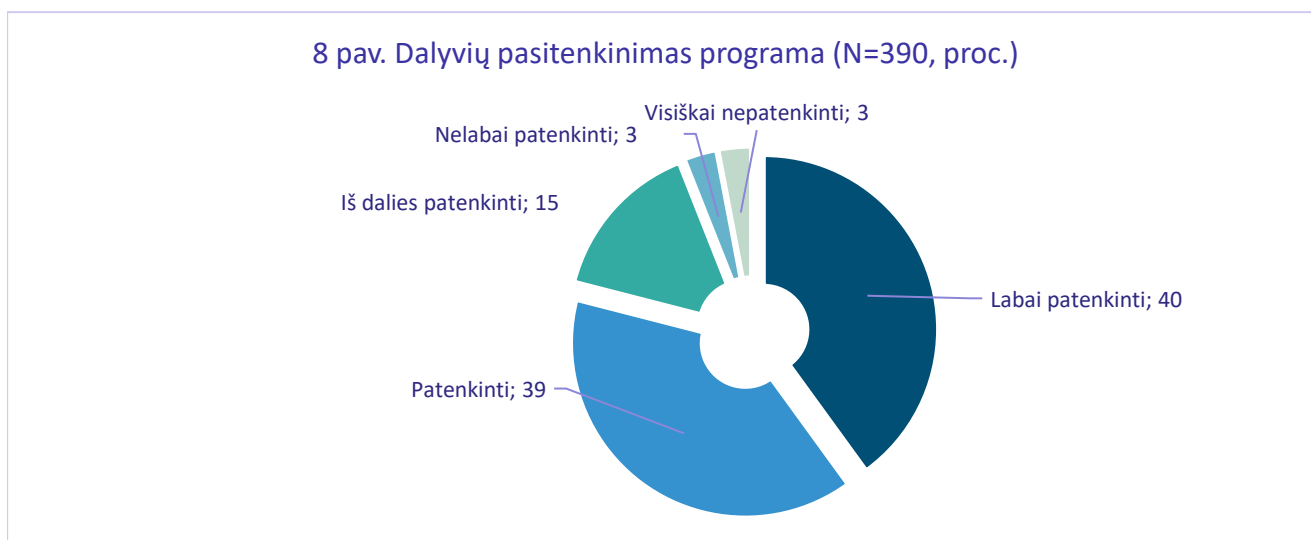
7 pav. Dalyvių pasiskirstymas pagal patekimą į Programą (abs. sk.)

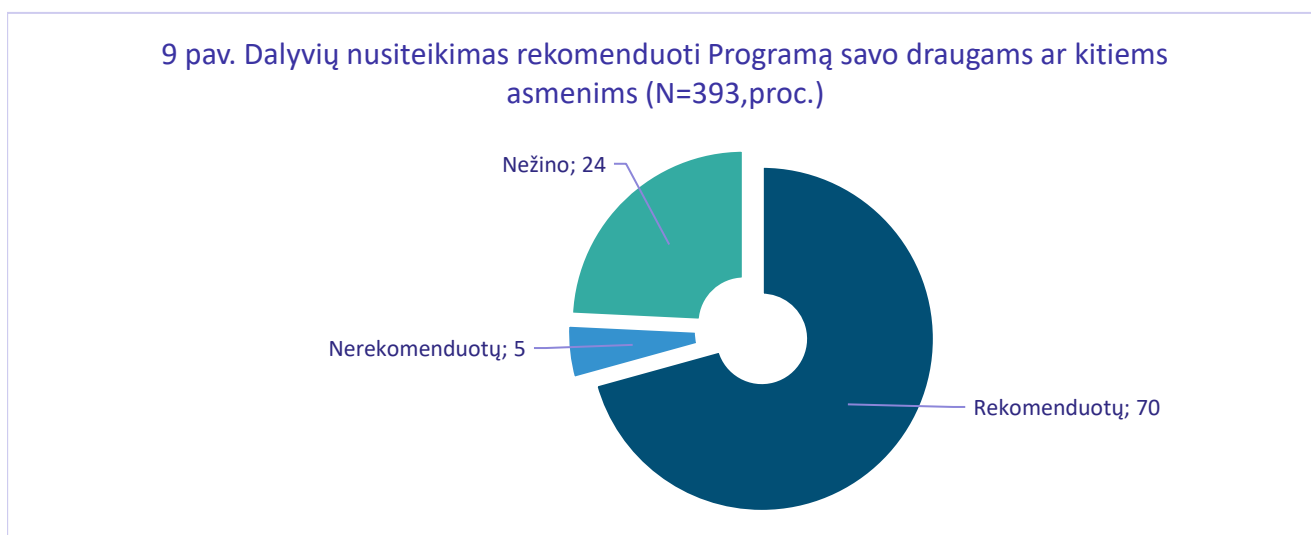
78 proc. jaunuolių Programoje dalyvavo savanoriškai.

Programos dalyvių apklausos rezultatai

Savivaldybių visuomenės sveikatos biurai taip pat pateikė informaciją apie 403 jaunuolių, 2021 m. baigusią Programą jų aptarnaujamoje savivaldybėje, užpildytų dalyvių apklausos anketų rezultatus. 79 proc. Programą užbaigusią ir į klausimą atsakiusių dalyvių liko patenkinti Programa, o nepatenkinti buvo tik 5 proc. (žr. 8 pav.).

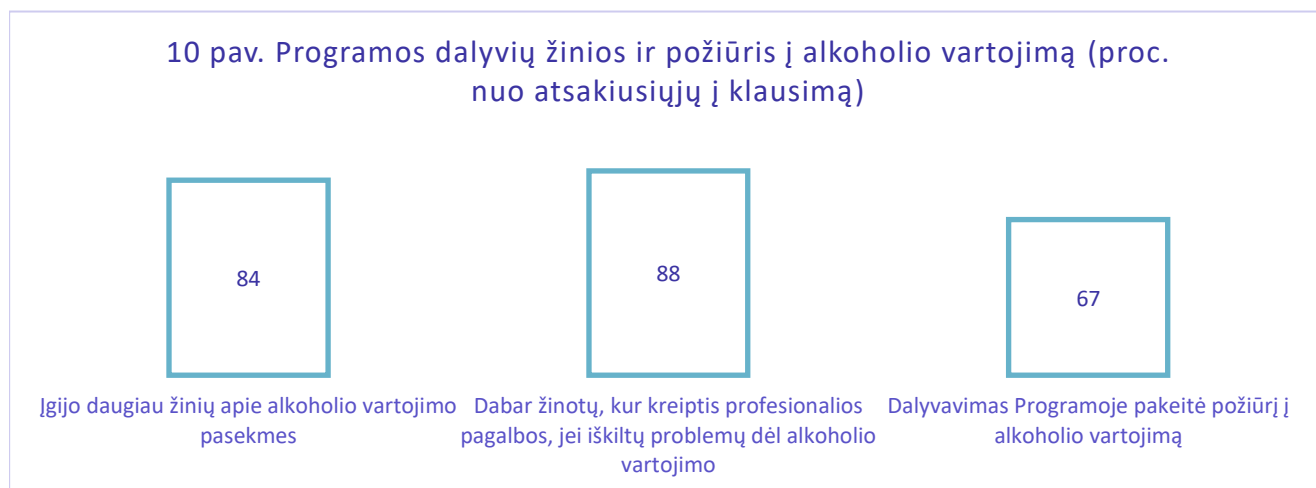

70 proc. į klausimą atsakiusių dalyvių nurodė, kad rekomenduotų Programą savo draugams ar kitiems asmenims. Svarbu atkreipti dėmesį, kad tik 5 proc. dalyvių nurodė, kad nerekomenduotų šios Programos kitiems (žr. 9 pav.).

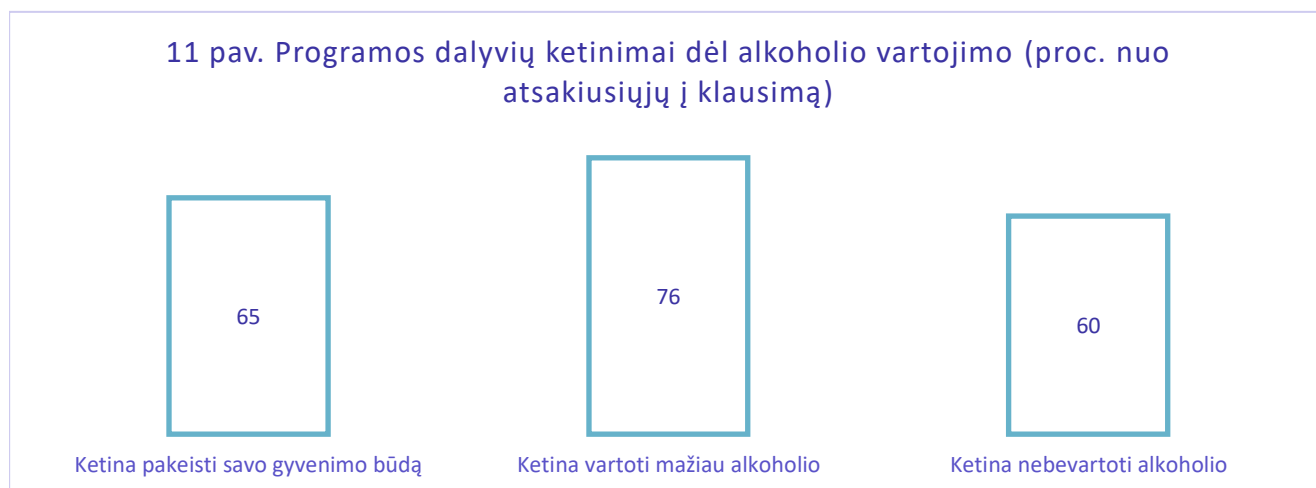

79 proc. jaunuolių buvo patenkinti Programa, o 70 proc. rekomenduotų Programą draugams ar kitiems asmenims.

70 proc. į klausimą atsakiusių jaunuolių, kurie Programoje dalyvavo dėl alkoholio vartojimo, sutiko, kad dalyvavimas Programoje buvo svarbus jiems asmeniškai. Dauguma jaunuolių sutiko, kad dalyvaudami Programoje įgijo daugiau žinių apie alkoholio vartojimo pasekmes (84 proc.), kur kreiptis profesionalios pagalbos, jei iškiltų problemų dėl alkoholio vartojimo (88 proc.). Dalyvavimas Programoje pakeitė 67 proc. į klausimą atsakiusių jaunuolių požiūrį į alkoholio vartojimą (žr. 10 pav.).

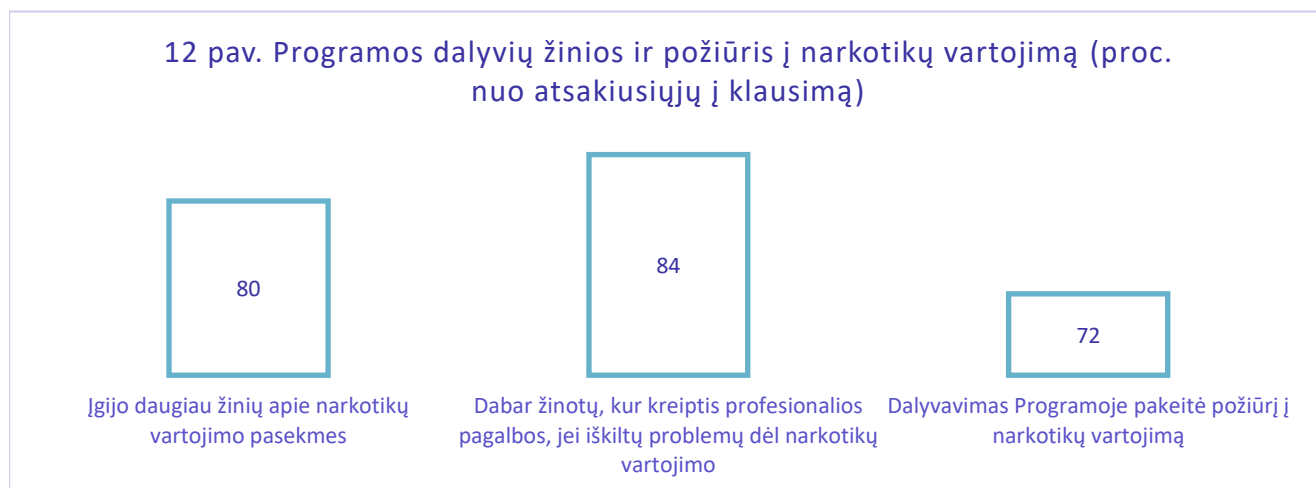

Dalyvavimas Programoje ne tik pagilino jaunuolių žinias, pakeitė požiūrį, bet ir teigiamai paveikė jų ketinimus keisti savo elgesį. 76 proc. jaunuolių, kurie Programoje dalyvavo dėl alkoholio vartojimo, sutiko, kad baigę Programą ketina vartoti mažiau alkoholio, 60 proc. ketina nebevartoti alkoholio, 65 proc. ketina pakeisti savo gyvenimo būdą (žr. 11 pav.).

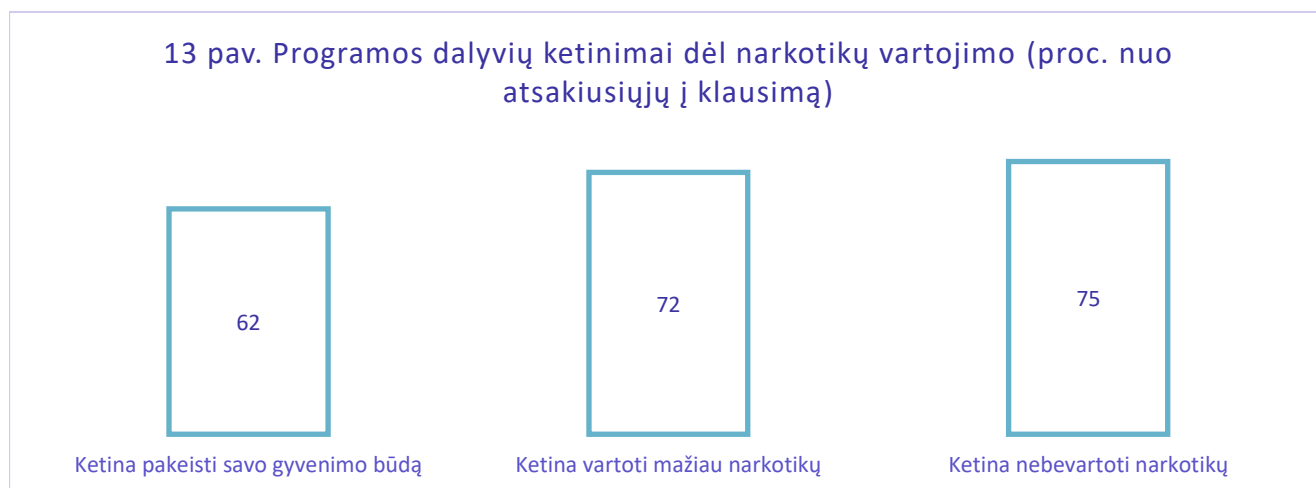

76 proc. Programą baigusią jaunuolių ketina vartoti mažiau alkoholio.

Tarp jaunuolių, kurie į Programą pateko dėl narkotikų vartojimo, 70 proc. atsakiusių į klausimą pritarė, kad dalyvavimas Programoje buvo svarbus jiems asmeniškai. 80 proc. šių jaunuolių sutiko, kad dalyvaudami Programoje įgijo daugiau žinių apie narkotikų vartojimo pasekmes, 84 proc. dabar žinotų, kur kreiptis profesionalios pagalbos, jei iškiltų problemų dėl narkotikų vartojimo. Dalyvavimas Programoje pakeitė 72 proc. į klausimą atsakiusių dalyvių požiūrį į narkotikų vartojimą (žr. 12 pav.).

72 proc. jaunuolių, kurie Programoje dalyvavo dėl narkotikų vartojimo, sutiko, kad baigę Programą ketina vartoti mažiau narkotikų, 75 proc. ketina nebevartoti narkotikų, 62 proc. ketina pakeisti savo gyvenimo būdą (žr. 13 pav.).

Galima atkreipti dėmesį, kad alkoholio vartojimo atveju didesnę dalis dalyvių ketino vartoti mažiau alkoholio nei jo visiškai atsisakyti, o narkotikų vartojimo atveju, priešingai, nežymiai didesnę dalis ketino nebevartoti narkotikų nei vartoti jų mažiau. Dalis jaunuolių, kurie ketina ateityje nebevartoti atitinkamos psichoaktyviosios medžiagos, nesutiko su teiginiu, kad ketina vartoti mažiau.

75 proc. Programą baigusią jaunuolių ketina nebevartoti narkotikų.

Specialistų kompetencijų tobulinimas 2021 m.

Departamentas, kaip Programos koordinatorius nacionaliniu mastu, yra atsakingas už Programos kokybės užtikrinimą bei specialistų, vykdančių Programą, kompetencijų tobulinimą.

Departamentas periodiškai organizuoja mokymus specialistams, supervizijas, metodines konsultacijas, siekiant jiems suteikti teorinių ir praktinių žinių bei įgūdžių, kaip efektyviai dirbti su 14-21 metų amžiaus jaunais asmenimis, kurie eksperimentuoja, nereguliariai vartoja psichoaktyvias medžiagas.

Mokymai

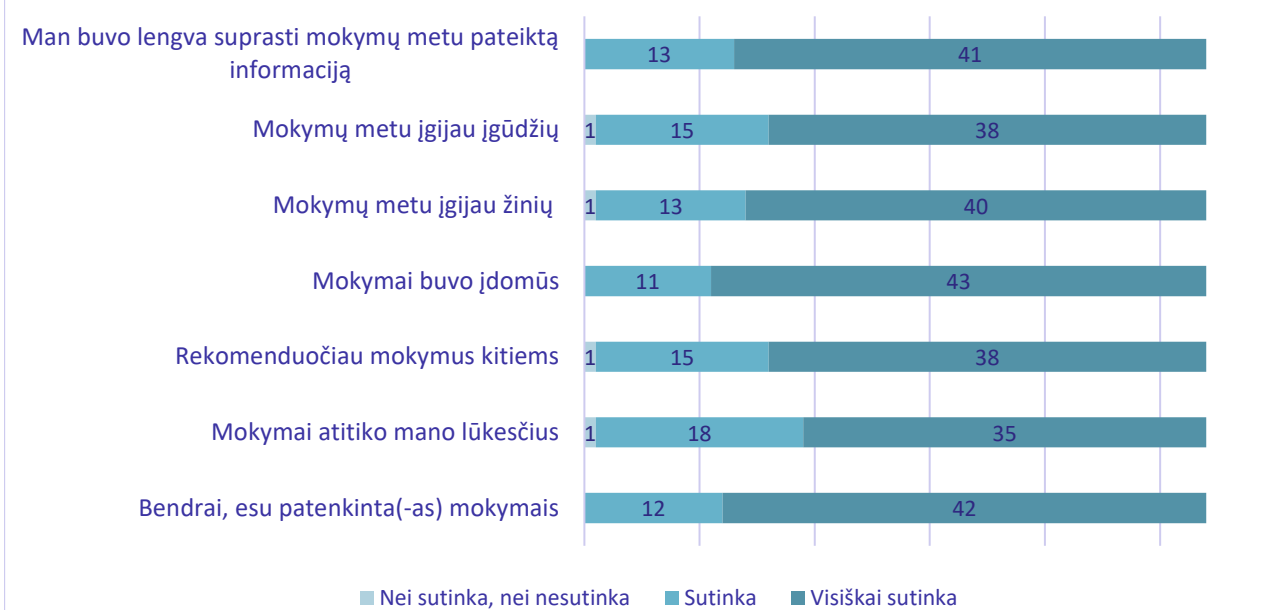
Programą gali vesti švietimo pagalbos ar pedagoginių psichologinių tarnybų specialistai (psichologai, socialiniai pedagogai), savivaldybių visuomenės sveikatos biurų visuomenės sveikatos specialistai ir kiti specialistai, baigę teisės aktų nustatyta tvarka akredituotą dviejų dienų trukmės Ankstyvosios intervencijos mokymo programą (toliau – mokymai).

2021 m. Departamentas organizavo 3 dviejų dienų mokymus (vienų mokymų trukmė – 16 ak. val.), tikslingai skirtus pedagoginių psichologinių tarnybų, savivaldybių visuomenės sveikatos biurų, profesinių mokyklų specialistams. Mokymus 2021 m. baigė ir įgijo teisę dirbti pagal Programą 57 savivaldybių visuomenės sveikatos biurų, profesinių mokyklų bei vaikų socializacijos centrų specialistai.

2021 m. organizuoti 3 mokymai, kuriuos baigė ir įgijo teisę dirbti pagal Programą 57 specialistai.

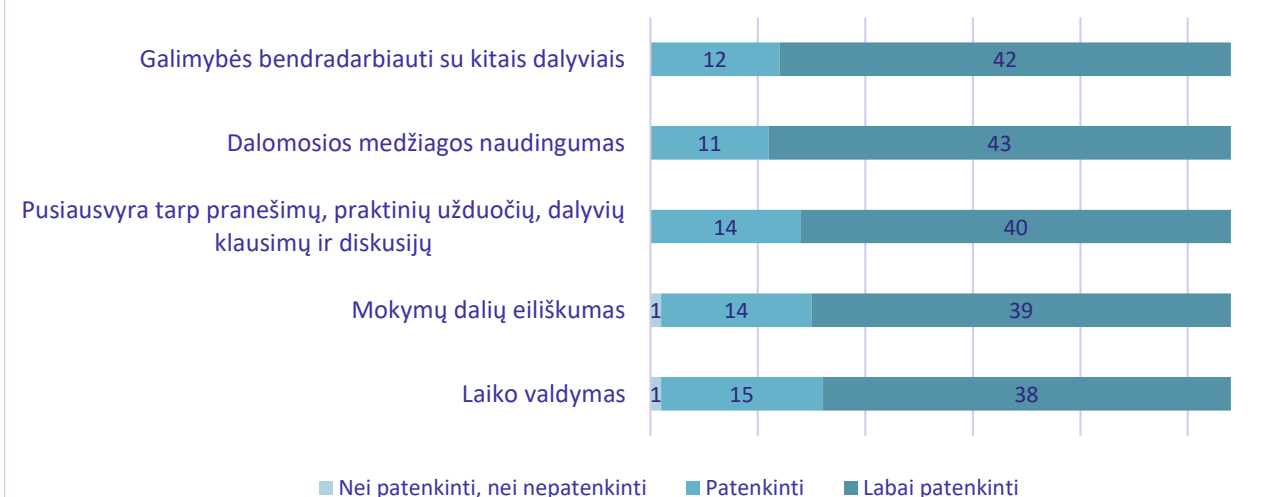
Visi apklausti 2021 m. vestų mokymų dalyviai sutiko, kad bendrai yra patenkinti mokymais, mokymai jiems buvo įdomūs ir buvo lengva suprasti mokymų metu pateiktą informaciją. Taip pat beveik visi (53 iš 54) apklausti mokymų dalyviai sutiko, kad mokymų metu įgijo žinių ir įgūdžių, mokymai atitiko jų lūkesčius ir rekomenduotų mokymus kitiems (žr. 14 pav.).

14 pav. Pritarimas teiginiams (2021 m., abs. sk., N=54)

Visi apklausti mokymų dalyviai buvo patenkinti galimybe mokymų metu bendradarbiauti su kitais dalyviais, dalomosios medžiagos naudingumu, pusiausvyra tarp pranešimų, praktinių užduočių, dalyvių klausimų ir diskusijų. Beveik visi (53 iš 54) apklausti mokymų dalyviai buvo patenkinti mokymų dalių eiliškumu ir laiko valdymu (žr. 15 pav.).

15 pav. Ar esate patenkinta(-as) mokymų organizavimo aspektais? (2021 m., abs. sk., N=54)

Supervizijos

Siekiant tobulinti mokymus baigusią ir Programos užsiėmimus vedančių specialistų žinias, suteikti jiems konsultacinę pagalbą, sudaryti galimybes pasidalinti sudėtingais atvejais dirbant su jaunuoliais, padėti gilintis į iškilančias problemas ir kartu ieškoti tinkamiausio sprendimo dirbti efektyviau, Departamentas organizuoja ir supervizijas specialistams.

2021 m. buvo suorganizuotas 5 supervizijų ciklas (vienos supervizijos trukmė – 2 val.) 2 skirtingoms specialistų grupėms (iš viso 10 supervizijų – po 5 supervizijas 2 specialistų grupėms). Iš viso supervizijose dalyvavo 22 specialistai, vedantys Programos užsiėmimus.

2021 m. suorganizuota 10 supervizijų, kuriose dalyvavo 22 specialistai, vedantys Programos užsiėmimus.

Metodiniai susitikimai

2021 m. Departamentas suorganizavo 5 metodinius susitikimus su skirtingų savivaldybių (Šiaulių r., Švenčionių r., Tauragės r., Šilalės r., Elektrėnų r.) suinteresuotų institucijų atstovais, siekiant aptarti Programos plėtros galimybes savivaldybėje, rasti sprendimus dėl kylančių sunkumų įgyvendinant Programą ir surenkant reikiamas jaunuolių grupes.

2021 m. suorganizuoti 5 metodiniai susitikimai skirtingose savivaldybėse.

Programos įgyvendinimo 2021 m. rezultatų apibendrinimas

41 iš 60
savivaldybių įgyvendino Programą

2021 m. Programoje dalyvavo
490 jaunuolių,
82% dalyvių sėkmingai baigė Programą

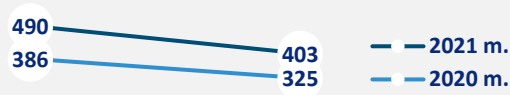
Padaugėjo Programą įgyvendinusių
savivaldybių

2020 m.

2021 m.

Padaugėjo Programoje dalyvavusių
jaunuolių

Dalyvavo Programoje

Baigė Programą

78% jaunuolių
Programoje dalyvavo
savanoriškai

79% jaunuolių buvo patenkinti
Programa,
70% rekomenduoūtų Programą kitiems

3 iš 4 jaunuolių ketina vartoti mažiau
alkoholio ir nebevartoti narkotikų

Ketina vartoti mažiau
alkoholio

Ketina nebevartoti
narkotikų

84% jaunuolių
sužinojo, kur kreiptis
profesionalios pagalbos,
jei iškiltų problemų dėl
narkotikų vartojimo

2021 m. mokymus baigė ir įgijo teisę
dirbti pagal Programą
57 specialistai

2021 m. suorganizuoti **3** mokymai,
10 supervizijų ir
5 metodiniai susitikimai